

דברי תורה

דברי תורה

3707

The Name of the Parsha

1 Re'eh means "See" as in the opening verse of our Parsha: "See! I am giving to you today a blessing and a curse."

the mitzvot, and he understands the rewards that mitzvah-observance brings.

However, even this person has not yet reached perfection. For intellectual conviction alone—while immensely powerful—still leaves room to explore other avenues, so it does not represent an absolute commitment.

Thus, the highest level of mitzvah observance is:

c) Vision. At this level, one does not merely appreciate the value of keeping the Torah's precepts, one sees it. I.e. the necessity and positive results of observing the mitzvot become as clear and self-evident as seeing a physical object with one's eyes.

And it is this third level which our Parsha commands—and spiritually empowers—every Jew to reach, with the words: "See! I am giving to you today a blessing and a curse."

(Based on Sichas Shabbos Parshas Re'eh 5743)

1) Growth

What, exactly, is the Torah demanding, in asking us to "see" God's blessings and curses?

Broadly speaking, a person's observance of the precepts of Judaism could fall into one of three categories:

a.) Plain obedience. At this level, a person is willing to observe the mitzvot because he is aware of a Higher Authority. However, his observance is not inspired by an understanding or appreciation of the Torah; he simply "accepts the yoke of heaven."

b.) Intellectual appreciation. A higher level is where a person not only observes the precepts of the Torah out of reverence to a Higher Authority, but he also has an intellectual appreciation of the importance of observing

2)

Growth through Torah

1) On the first word of this verse, Re'eh, Ibn Ezra comments: "He (Moshe) is talking to each one individually."

Although Moshe was speaking to the entire Jewish people, he started off in the singular to tell everyone that they should listen to what he had to say as if he were speaking to him alone. When someone is delivering a lecture or giving a class, it is easy to think, "He is speaking to everyone else here. I don't have to take what he says seriously since he is not really directing his words to me." But this is an error. The way to grow from lectures and classes is to view the words of the speaker as if they were directed only to you.

2) Try it out. The next time you are in an audience listening to inspiring words tell yourself, "The speaker has me in mind. Let me see how I can utilize what he says for self-improvement."

A friend of mine was visiting relatives in a certain city far away from his home. He wanted to speak to the congregation of the local

3) synagogue about Jewish education. But he was afraid that what he wanted to say was quite sharp and the listeners might be offended. When he shared his apprehensions with the Rabbi of the synagogue, he was told, "Don't worry. With my congregation you can say anything you want. They are Yemenites."

4) "I've heard of Yemenites, but what do you mean by Yemenites?" asked my friend.

5) "I mean that regardless of what you will say everyone will assume that you are referring to someone else. They will each think that you are talking to yemem (which is Yiddish for 'the other one')." explained the Rabbi.

Sure enough, after my friend delivered a powerful lecture, someone came over to him and said, "That was really wonderful the way you spoke. So and so really needed to hear what you had to say." So certain was he that the lecture was directed to others,

6) that he failed to relate the message to himself, which he personally had a strong need to hear.

3) ראה אנכי נתן לפניכם

"ראה אנכי נתן לפניכם" (יא. כז)

צריך ביאור מדוע פתח הכתוב בלשון יחיד - "ראה" וסיים בלשון רבים -

"לפניכם"

מפני שהיה צורך רב ביום מוצאי תורה להראות לכל ישראל את חשיבות התורה

ביום מוצאי תורה וכן כוונת הכתוב להראות לכל ישראל את חשיבות התורה

שם

(5) ישיבת המורה

שכן מצינו למשה רבינו שדיבר בפני כל ישראל ואמר "לפניכם" בעוד שדבריו היו מכוונים אל היחיד ואמר לו "ראה", כדי להציל נפש אחת מישראל.

(מעיינות הנצחיים)

בערוב ימיו של הסבא קדישא מרן הי"ד חפץ חיים זצוק"ל, בחיותו למעלה מגיל תשעים, נתבקש מהגאון ר' חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל, לבא לזילנא לדבר דברי חיזוק בענין טהרת המשפחה. החי"ח שמפני זקנותו המופלגת כבר לא יצא לשום מקום, החליט הפעם לצאת, ואמר, אם ר' חיים עוזר מבקש צריך לבוא.

בני ביתו של החי"ח שידעו כמה טירחה וקושי, וסכנה לבריאותו כרוכים בנסיעה זו, אמרו לו, כי אינם מוכנים לסייע לו בנסיעה זו, אמר החי"ח, אלך לבד... אמר ועשה, קם ופסע לכיוון היציאה, ובחולשתו הוצרך להישען על קירות הבית, כשפניו מול הקיר וידיו נתמכים בקירות, וכך פסע באיטיות. בני הבית שנדהמו מרצונו העז לנסוע, נעתרו וסידרו לו את הדרוש לנסיעה, והוא נסע לזילנא...

בהגיעו ערכו לו כבוד גדול, ויצאו לקבל את פניו אלפי אנשים, ובראשם ר' חיים עוזר שהודה לו על טירחתו המרובה. החי"ח מסר דרשה בליל שבת בפני 6000 נשים שבאו לביה"כ, וכך בבוקרו של יום השבת דיבר לפני 6000 איש, ועורר את הלבבות וחיזק בענין טהרת המשפחה.

בשבת אחר הצהריים, קיבל חלק מהקהל הרב שגדש את החצר. אחד מהם היה אדם מבוגר שבא לבקש עצה וברכה על דבר מה, והחי"ח ענה לו על משאלתו, ולאחר שסיים תפס בשני ידיו ושוחח עמו כמה דקות בעניני אמונה, עד שחש שדבריו פעלו בליבו של הזקן, סיים את דבריו וברכו לשלום. כשיצא מן הבית, שמעו את החי"ח מתפעל ולוחש דבר מה, הטו אוזן ושמעוהו אומר: **אכן, היה כדאי לבוא ולטרוח מראדני עד זילנא, כדי לחזק יהודי אחד באמונה!**

כלומר, כל הדרשות והקהל הרב ששמעו, עדיין לא הספיק לחי"ח למטרת הנסיעה, כי מי יודע אם פעל בדבריו, אך משהרגיש ברור על יהודי אחד, שהתחזק באמונה, אי"כ די לו כל הטירחה, וכדאי הכל...

[ז] לא תעשו כן לדי אלקיכם ולהקטיר לשמים בכל מקום, רש"י כי אם אל המקום אשר יבחר די אלקיכם מכל שבטיכם וכו' (וייב.ד.). והיה המקום אשר יבחר די אלקיכם בו לשכן שמו שם, שמה תביאו וכו' (שם, י"א). וכתב שם רש"י, למעלה (בפסוק ה') אמור לענין שילה, וכאן אמור לענין ירושלים, ולכך הילקם הכתוב, ליתן היתר בין זו לזו. כלומר, דענין בחירה גדול, זה ולא אחר, ובחירה בדרך כלל משמעה - עובמית, ולפיכך לאחר שנבחרה ירושלים שוב אין אחריה היתר. אבל בשילה רק היתה בחירה לחצאין, שכל זמן שהיה משכן שילה קיים היתה

(6) חסידים רב

נוהג איסור במוני, והיתה שמונו בחירה של יזה ולא אחרים, אבל לא היתה שמה בחינת בחירה בשלמונות, כי לא נחררה ועלנות, כי היר

יתות במוני צאת ישיבת

יעיני יצאו צדו לא צדו מתי הוציאו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו

עמיתו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו יצאו

איתא בספרי בפסוק ונתצתם את מזבחותם וכו' לא תעשו כן לה' וגו'. וכי סלקא דעתך שישראל נותצים המזבחות אלא זה אזהרה למדחק את השם עד כאן. והנה לכאורה אכתי הקושיא במקומה עומדת וכי סלקא דעתך שישראל מוחקים את השם.

ויש לפרש דהנה ידוע דליכא שום איסור דאין כנגדו היתר כמו דאיתא במסכת חולין. והטעם הוא משום

דאמרינן אל יאמר אדם אי אפשר בכשר חזיר רק אפשר אבל התורה אסרתה לכך עשה הקב"ה לכל דבר איסור נגדו דבר היתר כדי שנדע טעמו של האיסור ואף על פי כן יפרשו ממנו.

אבל אם לא היו יודעים כלל טעמו של האיסור לא היה רבותא כלום רק כאדם שקצה עליו דבר מאוס כי מעולם לא נסה בזה.

והשתא יש לומר דכך הוא הפירוש

דבדברי הספרי הנזכר לעיל היאך אפשר שיהיה זה איסור לאו דאסור לנתרין המזבח הא לא מצינן כנגדו היתר בשום מקום. לכך משני דהוא איסור לאו למדחק

את השם. ולאיסור זה שוב מצינן ויתו כנגדו דהיינו בסוטה שהיו מוחקים את השם. (אסכול עמיתו עמיתו עמיתו)

(6)

שלא עשיתי זה, ולא עשני אחרת, וזהו גדר ענין הבחירה - זה ולא אחר.
 (ווייל רבנו בסוף מאמרו שבמארגון ושורגאל נ"ד כסלו, שנת תשט"ו)
 אודות בית הספר - איינשטיין לרמואה של הישיבה - וי אוראלטע השקפה
 פון יהדות, וועלכע האט שטענדיג אידענטיפיצירט די אידייע פון בחירה
 מיט די אידיע פון הכדלה, אויסדעוויילט זיין מיט זיין אנדערש און
 אייגענארטיג.)

6

ועיין משו"ב (סימן רע"א ס"ב בביאור הלכה ז"ה דאיתקש) שהגיא
 בשם חידושי רעק"א שקיימת אפשרות שאדם יצא יזי חובת קידוש
 דאורייתא בדברים, דאמירת שבתא טבא בלבד. ותמה עליו וכתב,
 ולפלא שהי הרמב"ם כתב דבעינן זכירת שבת וקידוש. וכונתו לדברי
 הרמב"ם ר"פ כ"ט מהל' שבת. ורבנו הזכיר בזה את דברי הרמב"ם
 בספר המצוות (מצות עשה קנ"ה) שכתב שצריכים להזכיר קדושת היום
 מעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו. כלומר,
 וזהו ענין התבדלות, להדגיש ולהבליט את הניגוד שבין יום השבת לשאר
 ימות החול. וזהו המוטיב החוזר כמעט בכל הזמירות של שבו.

7
 8
 9

ועיין עוד רמב"ם רפ"ז מחמץ ומצה, ווי"ל, מצות עשה של תורה לספר
 בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו כמצרים בליל ט"ו בניסן שנאמר זכור
 או היום הזה אשר יצאתם ממצרים, כמו שנאמר זכור את יום השבת.
 וצריכים להבין כוונת הרמב"ם במשי"כ המשל לאמירת הקידוש כשבת.
 [ועיין משי"כ בספר נפש הרב עמי רפ"ז, קפ"ו]. ושמעתי בשם רבנו שאולי
 יש לפרש דהכי קאמר, שכמו שזכור את יום השבת לקדשו גדרו לספר
 בייחודו של יום השבת, והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים
 אחריו, הי"ע בליל פסח צריכים להדגיש ולהבליט את ייחודו של יום זה,
 ואשר על כן אנו אומרים - מה שנתנה הליכה הזה מכל הלילות. ויש
 שמפרשים שמשמעות לשון זה (של מה שנתנה) איננה לשון של שאלה או
 קושיא, אלא פירושה אמירה והצהרה - דוגמת לשון הפסוק מה נורא
 המקום הזה.

16

17

26

מקומות קדושים

אפשר לומר שהעלמת שם מקום שייעשה מקדוש בעתיד, לפני

המעשה שיעשה אותו למקדוש, באה למנוע טעות בתפיסתנו העיונית.
 לומר אין בעולם מקומות מקדושים ובלתי מקדושים מעצם בריאת
 העולם. כי "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו, ג). הלוקה זו של
 מקומות מקדושים ובלתי מקדושים. כמוה כדחיפת רגלי השכינה מן
 המקומות הבלתי מקדושים, כביכול. אם יש מקומות מקדושים יותר,
 הרי זה רק בשל מעשה בני אדם שנעשה בס' ושהפך אותם לקדושים. הר
 המוריה הפך להיות מקום מקדוש רק אחרי שאברהם עקד עליו את
 יצחק בנו. לפני שעקד אותו, לא היה בהר זה כל יתרון על הרים
 אחרים. אם ה' נאמר לאברהם כבר בשעת ה"לך לך" לאיזה הר ילך,
 יהיה מקום לחשוב שהר זה קדוש הוא מתהלת תולדתו. ה' הודיע
 לאברהם לאיזה הר עליו ללכת ברגע האחרון לעשיית מעשה העקידה,
 כדי לשבר את אוננו שרק על ידי מעשה עקידה זה שייעשה בו בעוד
 רגע, יהיה הר זה מיוחד מכל יתר ההרים.

6

16

17

26

מטעם זה עצמו לא אמר ה' לאברהם שמה של הארץ בשעת ה"לך
 לך". כדי שאברהם ידע שאין ארץ כוונן מקודשת מכל הארצות, אלא
 "ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות" (כלים פ"א מ"ו). כלומר, רק
 אחר שאברהם ימצא מקומו בארץ כנען ויעבד בה את ה' לעבודת
 הקדוש - או אז תהיה הארץ הזאת מקודשת. מעשיו של אברהם הם
 שיקדשו את הארץ. בחירת ארץ כנען כבחירת הר המוריה. באה להם
 רק בשל מעשיו של אברהם העברי בהם.

כך הדבר לגבי ירושלים. אמנם, ירושלים מקודשת משאר
 העיירות (רמב"ם ה' בית הבחירה פ"ו הי"ד עפ"י כלים פ"א מ"ח).
 אבל קדושתה זו באה לה רק אחרי שנבנה בין חומותיה בית המקדש.
 אין החורה מפרשת את שמה של ירושלים כמקום שבחר בו לשכון
 בחיבתו. כדי שלא יטעה הטועה כי קדושת המקום הוא מחולדתו.
 ואין להקשות. הרי הר המוריה הפך להיות קדוש אחרי שאברהם
 עקד עליו את יצחק בנו, ואם כן יכולה החורה כבר לפרש שמי כמקום
 שבו בהר לשכון בתוכו? כי כבר נפסקה הלכה: "קדישה ראשונה
 קדשה לשענה ולא קדישה לעתיד לביא" (חגיגה ג). ואם הקדושה
 הראשונה לא פרשה לטתיד לביא, הקדישה שלפני הראשונה ידאי
 שלא קדישה לעתיד לביא. בריאת הארץ הראשון מוקדש זה עושה
 איתם את המקום ל"א"י שיוצא בו מובח אצל ה' ה"א שיעשה איתו
 עקד, וקדישה רק מעשיו בו. וזהו ענין א"י המקדש וזהו למינות
 ברגע שהמעשה יעשה.

והיה המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו לשכון שמו שם" (דברים
 יב, יא). "בנו לכם בית הבחירה בירושלים" (רש"י שם).

למה סתמה החורה ולא פירשה שמי של המקום אשר בו יבחר
 ה' לשכון את שמו שם? ואם חאמר, עדיין לא בחר במקום זה בשעה זו
 - אין זה נכון. ה' בחר בירושלים עוד לפני שכתב בתורתו פסוק
 זה. כי כך לשונו של הרמב"ם: "המזבח מקומו מכוון ביותר. ואין
 משנין אותו ממקומו לעולם. שנאמר זה מזבח לעולה לישראל. במקום
 המזבח נעקד יצחק אבינו שנאמר ה"ך לך אל ארץ המוריה ונאמר
 בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה
 אשר נראה לדוד אביו אשר הכין במקום דוד בגרן ארגן היבוסי.
 ומסירת ביד הכל שבמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגרן ארינה
 הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק. והוא המקום
 שבנה בו נח כשיצא מן התיבה. והוא המזבח שהקריב עליו קין הבל.
 ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא. אמרו הכתובים
 אדם ממקום נפרתו נברא" (ה' בית הבחירה פ"ב הלכות א-ב). הרי
 סבבר בבריאת אדם הראשון גודל המקום הזה להיות מובח לכל
 מקריבו קרבנות לאלקים חיים, ואם כן למה אין הכתוב מפרש את
 המקום ואת שמו? למה מפרש הכתוב שם של מקומות אחרים עוד
 לפני שהגיעה השעה לעשות בהם את המעשה שעליו צייתה התורה.
 ככר: "היה כי יביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר איה בא שמה לרשתה
 יתה את הברכה על הר גרוים ואת הקללה על הר עיבלי" (דברים יא,
 כט). ואילו את ירושלים אין התורה מזכירה בשמה המפורש?

6

16

17

26

חמיהה זו אפשר להרחיב על עוד שני מקומות במקרא:
 א) "ויאמר ה' אל אברהם לך מארצך וממילדתך ומבית אביך
 אל הארץ אשר אראך" (בראשית יב, א). למה לא אמר ה' לאברהם
 כבר טחה שמה של ארץ זו.
 ב) "ויאמר קח נא את נכד את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך
 לך אל ארץ הנצחה והעלה ישם לעלה על אחד ההרים אשר אמר
 אלקי יצחק כר ב"ה שיהי למה לא אמר ה' לאברהם כבר וזהו על
 איה כי עליו להעלות את יצחק לעולה?

9

הר גריזים והר עיבל שאין בהם קדושה גם אחרי שייעשה בהם מעשה הברכה והקללה כשיעברו ישראל את הירדן שם נתפרש בחזרה עוד לפני המעשה הזה, כיון שאין בהם מקום לסעות. אבל מקומות שיש בהם קדושה אחרי שנעשו בהם המעשים, לא נתפרש שם לפני שנעשו המעשים כדי לא לתת מקום לסעות. שם נאמר לעושים ברגע האחרון לפני עשייתם את המעשים, כי אחרת לא ידעו באיזה מקום לעשות. אבל לא לפני הרגע האחרון, כדי למנוע סעות.

ילדי ישראל בני מלכים הם

בנים אתם לה' אֱלֹקֵיכֶם (יד א')

10

כ"ב
ד"א

פעם נכנסתי בשבת קודש אל מו"ר הרב ר' משה רוזנשטיין זצ"ל משגיח דיישבת לומזה, וראיתי שהוא נחזן בחומש ילד שלומר בת"ת ושאלתי אותו של מי הילד הזה, ולחש לי באזני, הוא ילד של הקב"ה והבין כי שאני מתפלא פלא שלא עונה לי על שאלתי, והמשיך ואמר אילו הייתי אומר לך שהוא ילד של חיים או שמריל היית יודע מי הוא הילד, ואם אני אומר לך שהוא של הקב"ה אתה לא יודע של מי הילד? גישה כזאת לילדי ישראל צריכה להיות לראש ישיבה, למורה, למחנך, למרצה, שמלמד תורה ומחנך ילדים של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. "בנים אתם לה' אֱלֹקֵיכֶם", ולא שמלמד תורה ומחנך בן של חיים או של שמריל. כמו שצריך כל אדם לקיים "שויתי ד' לנגדי תמיד" כך צריך המורה, המחנך שיהיה תמיד לנגד עיניו שמלמד תורה עם ילדיו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. המחשבה הזאת תעניק לו סכלנות לתלמידים והטפול בהם יהיה לגמרי אחר, לאחר שיודע שמלמד תורה עם בן מלך.

מצינו בגמ' במס' עירובין שר' פרידא הו' לו תלמיד שלמד עמו דבר אחד ד' מאות פעמים עד שהבין הרבה. הסכלנות הזאת של ר' פרידא לא הובן אלא כשנדעם שלומר תורה עם בן מלך מלכי המלכים או קל לסכול מהתלמידים ולא לתת שינה לעינים ותנומה לעפעפים אלא תמיד לחשוב איך לתקן ולהיטיב את בניו של הקב"ה.

מספרים על הסבא זצ"ל מסלבודקה הגרנ"צ פינקל כשראה שבחור מהישיבה אינו מצליח היה צם בשבילו, שיצליח בלימודו. כך צריך להיות אם מבינים שהוא

בן מלך. תו"ל אומרים "אל תגעו כמשיחי", אלו תנוקות של בית רבן, חז"ל הקדושים הכיטו על כל ילד שלומר תורה שהוא ראוי להיות משיח ד'. כן צריכים המורים והמחנכים לראות את ילדי ישראל. מו"ר הנ"ל היה אומר מדוע אוחבים ילדים קטנים, מפני שאין בהם חטא ונשמחם טהורה והם קשורים והבוקים להקב"ה. אי"כ המורה והמחנך צריך לגשת אליהם באהבה ובהיבה וקול נועם וצריך להרגיש שזו זכות גדולה בשבילו, שזכה ללמד תורה לבן מלך מלכי המלכים. ומר"ך הנ"ל היה אומר כשמשיח יבוא לא כל אחד יזכה להיות מלמד תורה לילדי ישראל.

נצטרך לזה זכויות גדולות. ואם להמורה תהיה גישה כזאת, אז כמים הפנים אל הפנים ונפש הילד תחקשקש עם המורה ואז תהיה התיעלת בשלימות. ההשקפה הזאת על ילדי ישראל תביא לנו אח"כ אהבה לכל אחד מישראל, לאהוב כל אחד כנפשו, לקיים "ואהבת לדעך כמוך אני ד'". אם יודעים שכל נפש מישראל הוא חלק

מהקב"ה. ורואים מחז"ל איך הם הבינו מה זה נפש מישראל. במס' בבא מציעא נרף פ"ג "מעשה ברבי יוחנן בן מתאי שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים, הלך ופסק להם מזונית וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חיבתך שהם בני אברהם יצחק ויעקב". רואים מזה מעלתם של עם ישראל, פועל פשוט שהוא בעצמו אינו מחסוב את עצמו ולא עילה על דעתו

שמיגיע לו יותר מפת וקטניות, בכל זאת רבי יוחנן בן מתאי אמר לבנו אם פסקת להם מזונית סתם לא מספיקה סעודה כסעודת שלמה, אלא מגיע להם כאברהם. לפני שהם בני אברהם. ר' יוחנן בן מתאי הבין מהי נפש ישראל כי כל יהודי פשוט יש לו קשר עם האבות הקדושים. אין יהודי פשוט, כל יהודי פשוט הוא יותר חסוב יותר מרומם מהשירים הגדולים של אימית העולם לפני שהיא מן אברהם יצחק ויעקב. בני שאמר "כל המינים שאין נגדו יאבד ותונו נחטבו לו".

כלל ישראל - בנים למקום

בנים אתם לה' אלקיכם (יד, א)

1 המשנה באבות (פיג' מ"ד) מונה שלוש מדרגות של האדם: "חביב אדם שנברא בצלם. חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר 'כי בצלם אלקים עשה את האדם'. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חיבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר 'בנים אתם לה' אלקיכם'. חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה. חיבה יתרה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו'". 6

11

תפארת
שיר

השלב הראשון הוא ה"צלם אלקים" שיש ביהודי, השלב השני הוא "בנים למקום", והשלב השלישי "שניתן להם כלי חמדה".

בביאור המשך המשנה, "חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם". מקובל לפרש שה"חיבה יתרה" היא שהאדם מודע לכך - "נודעת לו שנברא בצלם". כי אם האדם לא יודע שיש לו צלם אלקים, הרי הוא כמשחק באש. הוא דומה לילד שהכניסו אותו למדכזיית חשמל של איזה מדינה - והילד "משחק" בכפתורים. הוא לא יודע מה הם הכפתורים, הוא עלול לנתק את החשמל לכל העיר בשעה שבבית החולים שוכב, רח"ל, אדם באמצע ניתוח... ולכן "חיבה יתרה נודעת לו" למי שנברא בצלם, שאומרים לאדם "דע מה הכוחות שלך".

16 אך ישנה עוד דרגה "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום". נצייד לעצמנו את בן המלך שנוזקק לאביו המלך, אך הוא לא יודע שהוא בנו של המלך. התור של הממתינים למלך הוא ארוך, ישנם אלפי אנשים ברשימה ואותו בן מצטרף לתור.

אם היו יודעים מיהו, ודאי היו אומרים לו: שוטה שכמוך! הרי אתה הבן של המלך,

מה אתה מחכה כאן בתור? הנה אכזמן המלך, אהב ושייך למשפחה. תיכנס עד לתור המלך, תקפוץ ותקרא: אבא! הרי בפני הבן של המלך כל השערים פתוחים. 4

אך הוא לא יודע מכל זאת, הוא חושב שהוא אחד מן הנתינים. "חיבה יתרה נודעת להם - שנקראו בנים למקום" אומרים להם: דעו לכם שזה אביכם!

"בנים אתם לה' אלקיכם". היסוד הפשוט של בן הוא, שאין דוגמא טובה של אהבה שאינה תלויה בדבר כמו אהבת אב לבנו. אפילו אהבה בין איש ואשה היא תלויה, ויש מושג של גירושין. אבל ילד, גם אם הוא חולה ואין לאביו שום הנאה ממנו, הוא מסוגל להוציא עליו מיליוני דולרים ולעמוד ליד מיטתו יומם ולילה, בלי שום הגיון, בלי שום יחס. 20

מדוע? - כי זה בני! אם אני ילדתי איתו, אני אוהב אותו ואקריב למענו את כל

חיי!

31 וליתר עומק בענין "בנים למקום", ה'נפש החיים' מבאר ש"צלם אלקים" מתייחס לשם אלקים המבטא את כל הכוחות כולם, ופירש שמשמעות צלם אלקים היא שלקב"ה יש כח עצום, וגם לאדם יש כח עצום, כביכול כח אלקי. אלקים בורא עולמות, וכך גם האדם בכוחו לברוא עולמות.

36 אך ישנה דרגה גבוהה יותר - "בנים למקום". לא נאמר "בנים אתם לאלהיכם" אלא "בנים אתם לה' אלקיכם", בנים למקום מתפרש לשם הוי"ה, לשם המפירש. "צלם אלקים" ניתן ביטוי לשייכות שלנו לשם שנקרא "אלקים", אך אין בזה עדיין קשר לשם הוי"ה שהוא למעלה מהכל. "בנים אתם לה' אלקיכם" הוא קשר שיש לנו עם השם המיוחד, וזו כבר סוגיית אהדת הגורמי משה אלקים.

יולדת זכתה בעגלת תינוק ע"פ גורל וזוותרה עליה ושוב חוזרת בה

שאלה | בכית חולים מסויים קיים נוהג לערוך הגרלה בכל יום בין היולדות על עגלת תינוק מפוארת. והנה ביום אחד זכתה יולדת בעגלה התינוק, ומיד אמרה שהיות ואתמול קיבלה עגלה כמתנה, לכן יתנו את העגלה ליולדת אחרת כדי שעוד יולדת תהנה, הפקידה הסבירה לה שהיא יכולה גם למכור את העגלה ותהנה מהריוח הכספי (כי מטרת ההגרלה אינה רק לזקקים), אולם היולדת בשלה שאינה צריכה. לכן ערכה הפקידה הגרלה שניה, וזכתה בעגלה יולדת אחרת. והנה טרם הספיקה הפקידה להודיע ליולדת השניה על זכייתה, באה היולדת הראשונה ואמרה שחוזרת בה ורוצה את העגלה, כיון שהסבירו לה שיכולה למכור את העגלה בקלות, ולכן היא מעוניינת בה, והפקידה מסרה לראשונה את העגלה. אולם מששמעה הראשונה שכבר הספיקו לעשות הגרלה חוזרת וזכתה יולדת שניה בעגלה, באה לשאול אם רשאית לחזור בה, שאולי הוי כנדרי מצוה, מאידך הכל נעשה ללא ידיעת בעלה, יצוין שהיולדת הראשונה מנהלת את כל ענייני הכספים בביתה כולל תרומות וצדקות, (כמובן בהסכמת בעלה)?

12
שור
תחיל
כי יצא
פז

השובה לאחר שהאשה הראשונה אמרה שהיא נותנת את העגלה לנשים הזקוקות לעגלה, הרי זה בכלל נדר למצות צדקה, והנהלת הבית חולים זכתה בזה עבור צבור היולדות העניות, ושוכ אין היולדת יכולה לחזור בה כמבואר במסכת בבא קמא (דף לו ע"ב) "זהו גברא דחקע לחבריה [הכהן נדר אוזנו, שחייב הנזק הוא חצי זוז]... אמר ליה ההוא גברא הואיל ופלגא הזוזא הוא לא בעינא נתביה לעניים [שהתבייש לקבל סכום מועט כזה ואמר ליתנו לעניים, רש"י], הדר אמר ליה נתביה ניהלי איזיל ואכרי ביה נפשאי, אמר ליה רב יוסף כבר זכו ביה עניים.

ואע"פ שכל מה שזכתה אשה זכה בעלה, אבל באופן כזה שנחבר שהיולדת הראשונה היא אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית, רשאית היא גם לתת מתנה גדולה כמבואר ביד אברהם (בגיליון השו"ע י"ד סימן דבר ס"ד) בשם הים של שלמה בשם הראב"ן דהאידינא מקבלין מן הנשים אפילו דבר מרובה משום דרגילות לשאת ולתת, וכאילו מינו אותן בעליהן שלוחים. וה"ל היש"ש (בבא קמא פ"י סימן טו): "וראב"ן כתב בספר צפנת פענח, שהאידינא נשים אפטרופסיות של בעליהן, לוקחין מהן כל דבר. וכן מקבלין מהן צדקה, אפילו דבר מרובה. ומכל מקום נראה, דהכל לפי הבעל והאשה. דלפעמים עיקר השתדלותם בתוך הבית, ואינה אפטרופוס על דבר מרובה. ואף אם היא אפטרופוס. מ"מ אין הבעל מרשה לה, אלא כדי להוציא לצורך הבית. או אפילו קצת לקנות או למכור, כדי להריות. אבל ליתן צדקה צריכה רשות בעלה. אם לא שהיא אשת חיל, ומחייבת את בעלה, דאז אפילו סך מרובה מסתמא מרשה לה בעלה. וניהא ליה, שאם ימחה תפסיק מלישא וליתן. סוף דבר הכל לפי הענין והסיבה, עכ"ד.

ויצוין בש"ך (ה"י סימן צ"ג סימן שדן בענין כוחה של הנושאת ונותנת בתוך הבית, ודסיק וז"ל: "על בן נראה עיקר כמו שפסק מהרש"ל (כ"ק פ"ה סימן טו) דהבעל חייב לשלם עבורה כפי מה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית, ועכשיו כל הנשים בסך מועט מחוייבות הבעלים לשלם עבורם אם היא חייבת בדין משום תקנת השוק, והכל לפי ראות עיני דיין, כי לפעמים נמצאו נשים אשת חיל שמתנות בעליהן זבל ממין בעל בדיה, פשיטא שאפילו דבר גדול יוציא הבעל לשלם, אבל כמו תנותי יצוהי תצוהי ידכנה יצוהי תצוהי, ע"פ דברי רש"י סימן טו) וכן בתפלות הים אפטרופסיות. וכן יצוהי תצוהי ידכנה יצוהי תצוהי, ע"פ דברי רש"י סימן טו) וכן בתפלות הים אפטרופסיות. וכן יצוהי תצוהי ידכנה יצוהי תצוהי, ע"פ דברי רש"י סימן טו)

26
41
34

16

ונאמר במסכת כתובות דף פו ע"ב המושיב אשתו חנונית או שמינה אפטרופוס
 הרי זה משביעה כל זמן שירצה, וכתב המאירי ז"ל: 'הלכה כתנא
 קמא וכסחם משנה זו וכן סתם משנה של שבועות (דף מה ע"א) אלו נשבעין
 שלא בטענה השותפין והאפטרופין והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית,
 ופירושו לא כאלמנה לבד אלא אף בחיי הבעל דהא אשה סתם קתני... עכ"ל.
 ולכן בשאלתינו שהיא הנושאת ונותנת בתוך הבית, רשאית לחת את העגלה
 ליולדות עניות, אפילו ששוי העגלה הוא סכום גדול.

(13)
 ש

ויתכן עוד צד שלא שייך כאן הכלל 'מה שקנתה אשה קנה בעלה, כיון
 שהאשה לא זכתה בעגלה, כיון שמיד שהודיעו לה על זכיחה וראתה
 את העגלה, אמרה שאין לה צורך בה ושיתנו אותה ליולדות אחרת, וממילא
 הוי כאילו לא בא לידה כלל, ואע"פ שהגורל הוא קנין, כלשון החוספות
 בכתובות (דף ק ע"א ד"ה וכו' וכו') 'כאשר יפול הגורל כן יהיה, מ"מ אין הגורל
 יותר מזיכוי מתנה ע"י אחר, שעדיין המקבל השאי להזור בו, וכאילו לא זכה
 בו כלל, כמבואר ברא"ש (כב"ב פ"ח סימן נא, ה"ד טור ח"מ סימן רמה) שהנותן מתנה
 לפלוני ואמר המקבל מיד שאינו רוצה בה לא קנה וחזרה המתנה ליד המקבל,
 והוא בשו"ע (ס"ס ס"ו), וכתב הש"ך (סק"י) דאף הרמ"א ס"ל דהאומר איני רוצה
 בה כאומר אי אפשרי בה, וא"כ שהאשה עצמה לא זכתה מעולם בעגלה ממילא
 גם בעלה לא זוכה בה, וא"צ להגיע לדין הנושאת ונותנת בתוך הבית, ולפי
 צד זה ההנהלה רשאית לערוך הגרלה חוזרת בין כל צבור היולדות ולא דווקא
 בין היולדות העניות. [אא"כ נימא שהבית חולים מחכוון לזכות את העגלה
 לכל המשפחה לבעל כמו לאשה, וממילא הזכיה היא גם ישירות לבעל, ועיין
 משי"כ לעיל בדף סה ע"ב לחקור כיצד זכייתו של הבעל במעשה ידיה של
 אשתו, וצ"ע.

עשרי לחיוב וחומש לזכות מדוע?

"עשר תעשר תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה".

"המבזבז (לצדקה) אל יבזבז יותר מחומש (חלק אחד מחמש), וזה
 שאמר הכתוב "עשר תעשר" (ודרשו תנ"ל) עשר אחד מעשירי, לחובה
 תעשר, אם נדבה רוחך לתת יותר לא יותר מחומש". (כתובות נ.).

(14)
 ש

מדוע עיקר מצוות הצדקה היא דווקא אחד מעשר, ומדוע לאדם
 שנדבה רוחו אותו אסור לתת יותר מאחד מחמש? מה מסמלים המספרים
 האלו של חמש ועשר?

ובכן נתחיל קודם מהספרה עשר, התורה אומרת "העשירי יהיה
 קודש", "קדוש" הוא ביטוי לדבר רותני המובדל ומופרש מהבלי החולין
 הסובבים אותו, כזו היא גם הספרה עשר היא מובדלת משאר חבורותיה
 הספרות שהם נחשבות כל אחת כיחידה בפני עצמה והיא הופכת אותם
 לאגודה וחיטיבה אחת שעד עכשיו הם היו כפרות בודדות של אחת שתיים
 שלוש וכדו' עכשיו שנוספה העשר הם הפכו ליחידה עשרות בפ"ע, יכן
 חוזר הלילה כשיהקבצו ויתאחדו שוב כל הספרות בשניות הם יהפכו לשני
 קבוצות של עשר וכן הלאה, יוצא איפה שהספרה עשר היא ספרה מיוחדת
 בפני עצמה וזהו רמז לאדם שיש לו מספר פריטים דומה ביד לרונגמא
 ארבע שיש לו עשר בהנחת אומרת לו הנהגה העשירי היא קדוש וזו
 מובדלת ומופרש הוא כלל לא יילך יצאן לתתו לכתו עתה גם כן קדוש
 ומפריש מתני החולין יעשוטאת החולין, אך נספח את יבחינו על כן
 יוצא ושיקף הינו מנות העדק, הוא דווקא על אור סיבתו, כן ע"הספרות
 העשירות נכסלות על קדושה שדרי פרוש, הוא נשגה חסודומה הספרות

16

15
pe

ולכן גם על האדם שנפל בחלקו ממון המתחלק לעשרה חלקים עליו להבין שהחלק העשירי הוא חלק רוחני שאינו שייך לו כלל אלא לכהן ואם הוא יקח חלק זה לעצמו יחשב לו הדבר לגזל שבט הכהונה.

עד כאן דברנו מצד החובה שמחוייב האדם לתת, אך גם כאן במצוות הצדקה ישנם דרגות שיכול האדם להעפיל אליהן אדם שהחליט לתת יותר מאחד מעשר מממונו הזכות בידו, אך גם לזה האחרון עשתה התורה גבול "לא יותר מחומש" יותר מאחד מחמש אסור לאדם לתת אפילו לצדקה.

הספרה חמש היא גם ספרה נבדלת אך בצורה שונה מהעשר, אם נצייר חמשה נקודות ארבע בארבע פינות והחמישית באמצע, ארבעת הנקודות הפינתיות הם מקובעות למקומותיהם המוגדרים, אותם ארבע הם מוגבלים ומצומצמים למקומותיהם לעומת החמישי שאינו מוגבל לשום מקום כיון שאין לו מגביל שיגביל אותו, כלומר לכל נקודה שיש לה נקודה מגבילה אותה נקודה מצמצמת אותה למקום מוגדר, אך אם הנקודה היא בודדה העומדת בפני עצמה במצב כזה אין לה מקום מוגדר שיגביל אותה כי אין לה נקודה מגבילה. האדם הוא גם יצור מוגבל לעומת הבורא שאין לו שום גבול ומדה, יוצא איפה שהספרה ארבע מסמלת את המוגבלות הקיימת גם באדם ולעומת זאת החמישי מסמל את כחו של הבורא שאין לו שום הגבלה. באות ה ישנה נקודה (רגלה של הה) וזו מסמלת את הצד הרוחני שאינו מוגבל, אך נקודה זו נמצאת בתוך המעטפת של האות ד (ארבע) שמסמלת את המוגבלות של האדם, כלומר האות ה' מורכבת משילוב של נקודה רוחנית בלתי מוגבלת הנמצאת בתוך ד שהוא סמל למוגבלות האדם, רומזת לנו התורה הנקודה החמישית גם אותה אפשר לקדש (כמובן מרצון ולא מחיוב) גם היא רוחנית וגם היא יכולה להתגייס לטובת הכח הרוחני שבאדם, אך יותר בדרך שונה - שיהא לך את האדם מן עשיית לתת ואמילו אמרו לתת בין שווהי מנת הגשמיות יייה החליט להשפיע עליך הבורא ואסור לך האדם למעול בפקדון שהופקד בידך אסור לך לגרום עניות בידיים במקום שהבורא לא רוצה בכך ולכן אמרו "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש".

(ג' הצדקה)

